

Decreet over de hervorming van de kerkelijke studies van de wijsbegeerte

PREAMBULE

I. De actuele context

1. In haar werk van evangelisatie van de wereld volgt de Kerk met aandacht en onderscheiding de aan de gang zijnde snelle culturele veranderingen die haar en de gehele maatschappij beïnvloeden. Onder de veranderingen van de dominerende cultuur zijn er enkele die bijzonder diepgaand zijn en de opvatting van de waarheid betreffen. Zeer dikwijls, immers, ontmoet men een wantrouwen ten aanzien van het vermogen van het menselijk verstand om te komen tot een objectieve en universele waarheid waarmee personen zich in hun leven kunnen oriënteren. Bovendien stellen de impact van de menswetenschappen en de gevolgen van de wetenschappelijke en technologische vooruitgang de Kerk voor nieuwe uitdagingen.

2. Met de encycliek *Fides et ratio* heeft paus Johannes Paulus II willen herinneren aan de noodzaak van de wijsbegeerte om voortgang te maken in de kennis van de waarheid en in het steeds meer menselijk

maken van het aardse bestaan. Immers, de wijsbegeerte, “draagt onmiddellijk er toe bij de vraag naar de zin van het leven te stellen en het antwoord daarop te ontwerpen”.¹ Deze vraag ontstaat zowel vanuit de verwondering die de mens ervaart tegenover anderen en de kosmos, als ook tegenover smartelijke en tragische ervaringen die zijn leven bedreigen. Wijsgerige kennis dient zich daarom aan als “een van de edelste taken van de mensheid.”²

II. De “oorspronkelijk roeping” van de filosofie

3. De wijsgerige stromingen hebben zich in de loop van de geschiedenis vermenigvuldigd en dit toont de rijkdom aan van het gestrengte en door de wijsheid geleide onderzoek naar de waarheid. Terwijl de antieke wijsheid het zijn heeft beschouwd vanuit het gezichtspunt van de kosmos, heeft het denken van de Kerkvaders en het middeleeuwse denken dit verdiept en gezuiverd door in de kosmos de vrije schepping van een wijze en goede God te

1. Encycliek *Fides et ratio* (14 september 1998), AAS 91 (1999), 5-88, n. 3. In deze brief concentreert Johannes Paulus II zich op de vraag naar de waarheid en haar fundament in relatie tot het geloof; hij vervolgt hiermee zijn eerdere beschouwingen in de encycliek *Veritatis splendor* van 6 augustus 1993 over de waarheid op het gebied van de moraal (cf. *Fides et ratio*, n. 6), welke ook een aantal fundamentele waarheden omvat die afkomstig zijn van de rede.

2. *Fides et ratio*, n. 3.

onderscheiden (cf. Wijsheid 13, 1-9; Hand. 17, 24-28). De moderne wijsbegeerten hebben in het bijzonder de vrijheid van de mens, de spontaneïteit van het verstand en haar vermogen om het universum te meten en te beheersen, gewaardeerd. Recentelijk hebben bepaalde hedendaagse stromingen, meer gevoelig voor de kwetsbaarheid van ons kennen en van onze mensheid, zich in hun nadenken toegelegd op de bemiddeling van taal³ en cultuur. Hoe zou men tot slot de talrijke en soms opmerkelijke inspanningen binnen andere culturen dan die getekend door het westerse denken – bijvoorbeeld de Aziatische en Afrikaanse – om de mens, de wereld en de Absolute te begrijpen, kunnen vergeten? Deze veelzijdige verkenning van het denken en het spreken mag echter nooit vergeten dat ze geworteld is in het zijn. De “metafysische component is de te nemen weg om de crisissituatie te overwinnen die tegenwoordig grote delen van de wijsbegeerte in haar greep heeft, en om aldus verschillende in onze samenleving wijdverbreide verkeerde gedragswijzen te corrigeren.”⁴ Vanuit dit perspectief worden filosofen uitgenodigd om met kracht de “originele roeping” van de wijsbegeerte te herwinnen⁵: de zoektocht naar de waarheid en haar metafysische dimensie en wijsheidsdimensie.

4. De wijsheid beschouwt de eerste en fundamentele principes van de werkelijkheid en zoekt naar de ultieme en volle zin van het bestaan en laat zo toe dat zij “de beslissende kritische factor is die de grondslagen en de grenzen van de verschillende gebieden van wetenschappelijke kennis bepaalt” en tevens haar plaats inneemt als “de laatste instantie die kennis en menselijk handelen tot een eenheid kan maken door deze samen te doen opgaan naar een laatste doel en zingeving”.⁶ De wijsheidsdi-

mensie van de wijsbegeerte impliceert haar “echt metafysische draagwijdte, dat wil zeggen dat ze in staat is “boven de empirische gegevens uit te stijgen om bij haar zoeken naar de waarheid iets absoluuts te bereiken, iets ultiems en fundamenteels”,⁷ ofschoon dit enkel geleidelijk aan doorheen de geschiedenis gekend wordt. Immers, de metafysica of eerste filosofie behandelt het zijnde en haar eigenschappen en op deze wijze verheft zij zich tot de kennis van de geestelijke werkelijkheid en zoekt de eerste Oorzaak van alles.⁸ Nochtans dient deze nadruk op de metafysische dimensie en wijsheidsdimensie niet begrepen te worden als een exclusieve nadruk op de wijsbegeerte van het zijn aangezien alle verschillende delen van de wijsbegeerte noodzakelijk zijn voor de kennis van de werkelijkheid. Inderdaad dienen elk studiedomein en ieders specifieke methode gerespecteerd te worden in naam van de harmonie met de werkelijkheid en de verscheidenheid van de menselijke wijzen van kennen.

III. De wijsgerige vorming vanuit het perspectief van een open rede

5. Ten aanzien van een “fragmentarisering van de kennis” die “met haar versplinterde benadering van de waarheid en een daaruit volgende verbodskeling van de zin, de mens van vandaag ervan afhoudt te komen tot een innerlijke eenheid”, weerklinken krachtig deze woorden van Johannes Paulus II: “Daarom herneem ik wat de pausen sedert generaties onophoudelijk leren en wat ook het Tweede Vaticaans Concilie bekrachtigd heeft, en wil met alle duidelijkheid de overtuiging tot uitdrukking brengen, dat de mens in staat is, te komen tot een uniforme en organische visie op de wetenschap. Dit is

3. Vgl. *Fides et ratio*, n. 84

4. *Fides et ratio*, n. 83

5. Vgl. *Fides et ratio*, n. 6.

6. *Fides et ratio*, n. 81.

7. *Fides et ratio*, n. 83.

8. Vgl. Thomas van Aquino, *Commentaar op de Metafysica van Aristoteles*, voorwoord; vgl. Benedictus XVI, *Deus caritas est* (25 december 2005), AAS 98 (2006), 217-252, n. 9.

een van de taken die het christelijke denken moet opnemen in het volgende millennium van het christelijke tijdvak”⁹

6. Vanuit christelijk perspectief kan de waarheid niet gescheiden worden van de liefde. Enerzijds is de bescherming en bevordering van de waarheid een wezenlijke vorm van liefde: “Het verdedigen van de waarheid, deze nederig en overtuigd naar voren brengen en er in het leven van getuigen, zijn daarom veeleisende en onvervangbare vormen van liefde”.¹⁰ Anderzijds laat enkel de waarheid toe te komen tot een ware liefde: “De waarheid is een licht dat de liefde zin en waarde verleent”.¹¹ Tot slot zijn de waarheid en het goede nauw met elkaar verbonden: “waarheid betekent meer dan weten: de kennis van de waarheid heeft als doel de kennis van het goede. Dit is ook de zin van dat socratische vragen: Wat is dat goede dat ons waar doet zijn? De waarheid maakt ons goed, en de goedheid is waar”.¹² Doorheen het aanbieden van een organische visie op kennen die niet gescheiden is van de liefde, kan de Kerk een specifieke bijdrage leveren, een bijdrage die in staat is om effectief culturele en sociale projecten vorm te geven.¹³

7. Daarom wordt de wijsbegeerte, die zich voedt in een *Universitas*, op de eerste plaats ertoe geroepen om de uitdaging aan te gaan een rationaliteit “van een bredere horizon” te beoefenen, te ontwikkelen en te verdedigen en te tonen dat “het opnieuw mogelijk is om het domein van onze rationaliteit te verbreden [...], de theologie, wijsbegeerte en de wetenschappen met elkaar te verbinden, met volledig respect [...] voor hun wederzijdse autonomie, maar ook in het bewustzijn van de intrinsieke eenheid die hen bijeenhoudt”.¹⁴ Op het institutionele niveau is het terugvinden

“van deze grote ruimte van de *logos*”, “deze weidse ruimte van de rede” net “de grote opgave van de universiteit”.¹⁵

IV. De wijsgerige vorming in de kerkelijke Instituten van Hogere studies

8. De Kerk heeft steeds een grote zorg gedragen voor de wijsbegeerte. Immers, de rede – waarmee de schepping elke persoon begiftigd heeft – is één van de twee vleugels waarmee de mens zich opheft naar de beschouwing van de waarheid en de wijsgerige wijsheid is het hoogtepunt dat de rede kan bereiken.¹⁶ In een wereld die rijk is aan wetenschappelijke en technische kennis, maar bedreigd door het relativisme, brengt enkel het “wijsheidsperspectief”¹⁷ een integrerende visie en het vertrouwen in het vermogen van de rede om de waarheid te dienen met zich mee. Net daarom moedigt de Kerk ten eerste een wijsgerige vorming van de rede aan, één die openstaat naar het geloof, zonder verarring noch scheiding van beiden.¹⁸

9. Bovendien is de filosofie onmisbaar voor de theologische vorming. Immers, “de theologie heeft altijd de bijdrage van de wijsbegeerte nodig gehad en ze blijft dit doen”.¹⁹ Door te helpen om tot een dieper inzicht te komen van het geopenbaarde Woord Gods, als transcendent en universele waarheid, vermijdt de wijsbegeerte dat ze zich opsluit op het niveau van de religieuze ervaring. Terecht is opgemerkt dat “de crisis van de postconciliaire theologie in grote mate de crisis is van haar wijsgerige fundamenten [...]. Wanneer de wijsgerige fundamenten niet verhelderd worden, komt aan de theologie de grond onder haar voeten te ontbreken. Want dan is het niet meer helder tot waar de mens waarlijk de werkelijkheid kent en wat de vertrekba-

9. *Fides et ratio*, n. 85.

10. Benedictus XVI, Encycliek *Caritas in veritate* (29 juni 2009), *OR* (8 juli 2009), 4-5, n. 1.

11. *Caritas in veritate*, n. 3.

12. Benedictus XVI, *Toespraak voor de ontmoeting met de universiteit La Sapienza*, Rome, 17 januari 2008, *OR* (17 januari 2008), 4-5.

13. Vgl. *Caritas in veritate*, n. 5.

14. Benedictus XVI, *Toespraak tot de deelnemers aan het IVE nationaal congres van de Italiaanse Kerk*, Verona, 19 oktober 2006, *OR* (20 oktober 2006), 6-7.

15. Benedictus XVI, *Ontmoeting met de vertegenwoordigers van de wetenschappen*, Aula Magna van de Universiteit van Regensburg (12 september 2006), *AAS* 98 (2006), 728-739.

16. “Geloof en rede zijn als twee vleugels waarmee de menselijke geest zich verheft om te waarheid te beschouwen.” (*Fides et ratio*, inleiding).

17. *Fides et ratio*, n. 106.

18. Vgl. *Fides et ratio*, n. 77; vgl. *Deus caritas est*, n. 10, 29.

19. *Fides et ratio*, n. 77.

20. Joseph Ratzinger, "L'unità di missione e persona nella figura di Giovanni Paolo II", 1998, in Id., *Giovanni Paolo II. Il mio amato predecessore*, Vaticaanstad en Cinisello Basalmo, 2007, p. 16.

21. Johannes Paulus II, Apostolisch post-synodale exhortatie *Pastores dabo vobis* (25 maart 1992), AAS 84 (1992), 657-804, n. 52.

22. *Fides et ratio*, n. 62; vgl. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotialis* (19 maart 1985), n. 59-61.

23. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, Decreet *Optatam totius*, n. 15.

24. *CIC*, can. 251; vgl. Heilige Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Het onderricht van de wijsbegeerte in de Seminaries* (20 januari 1972), III, 2, Rome, 1972, pp. 11-13.

25. Vgl. *Fides et ratio*, nrs. 27, 44, 66, 69, 80, etc.

26. Vgl. *Veritatis splendor*, AAS 85 (6 augustus 1993), 1133-1228, nrs. 48-49.

27. Vgl. *Fides et ratio*, nrs. 60, 83, etc.; cf. Tweede Vaticaans Concilie, Pastorale constitutie *Gaudium et spes*, nrs. 12-22.

28. Vgl. *Fides et ratio*, nrs. 46-47.

29. Vgl. *Fides et ratio*, nrs. 43-44, 74; cf. Internationale

vervolg op blz. 37

sis is van waaruit hij kan denken en spreken."²⁰

10. Tot slot is de wijsgerige vorming op bijzondere wijze een "wezenlijk moment van de intellectuele vorming" van toekomstige priesters: "Alleen een gezonde filosofie kan de kandidaten voor het priesterschap helpen om een weloverwogen besef te ontwikkelen van de constitutieve band tussen de menselijke geest en de waarheid, die waarheid welke ons ten volle geopenbaard wordt in Jezus Christus."²¹ Immers, "de studie van de filosofie is fundamenteel en onmisbaar voor de structuur van de theologiestudie en voor de vorming van priesterkandidaten. Het is niet toevallig dat het *curriculum* van de theologiestudie wordt voorafgegaan door een tijd van speciale studie van de wijsbegeerte."²²

11. Een adequate wijsgerige vorming in het kader van de academische, kerkelijke Instituten dient zowel de intellectuele 'habitus' als de inhoud te omvatten.

Door de verwerving van de intellectuele, wetenschappelijke en op wijsheid gerichte 'habitus' leert de rede verder te reiken dan de empirische gegevens. In het bijzonder vereist het intellectuele debat in een pluralistische maatschappij die sterk bedreigd wordt door het relativisme en door ideologieën, of in een maatschappij waar de authentieke vrijheid ontbreekt dat de studenten van de kerkelijke faculteiten een solide wijsgerige *forma mentis* verwerven. Deze 'habitus' staan toe op nauwkeurige wijze te denken, te kennen en te redeneren en ook met allen krachtadig en zonder vrees in dialoog te treden.

De dimensie van de 'habitus' is hoe dan ook verbonden met het zich eigen maken van stevig verworven inhoud, d.w.z. zij

komt voort uit de kennis en de verdieping van de meest belangrijke waarheden, verworven door de wijsgerige arbeid, soms onder de invloed van de goddelijke Openbaring. Om te komen tot een rigoureuze en coherente kennis van de mens, de wereld en van God²³, vereist deze dimensie dat het onderwijs van de wijsbegeerte geworteld is in "het altijd geldige filosofische erfgoed", ontwikkeld doorheen de geschiedenis, en tegelijkertijd dat het open staat om de bijdragen te verwelkomen die de wijsgerige onderzoekingen hebben geleverd en blijven leveren.²⁴ Binnen deze fundamentele waarheden hebben enkelen een centraal karakter en zijn bijzonder actueel: het vermogen om te komen tot een objectieve en universele waarheid en een geldige metafysische kennis²⁵; de eenheid van ziel en lichaam in de mens²⁶; de waardigheid van de menselijke persoon²⁷; de relaties tussen natuur en vrijheid²⁸; het belang van de natuurwet en van de "bronnen van de moraal"²⁹, in het bijzonder van het object van de morele handeling³⁰; de noodzakelijke overeenstemming van de burgerlijke wet met de morele wet.³¹

12. Zowel voor de verwerving van de intellectuele 'habitus' als ook voor de volwassen toe-eigening van het wijsgerig erfgoed komt een belangrijke plaats toe aan de wijsbegeerte van Sint-Thomas van Aquino, die "het geloof in een positieve verhouding" heeft weten te brengen "met de vorm van de rede, zoals die in zijn tijd heerste."³² Daarom wordt hij nog altijd genoemd "apostel van de waarheid".³³ "Omdat hij zonder voorbehoud zijn aandacht op de waarheid richtte, kon hij in zijn realisme haar objectiviteit erkennen. Zijn filosofie is waarlijk de filosofie van het 'zijn' en niet louter van de 'schijn'."³⁴

De voorkeur die de Kerk toekent aan zijn methode en aan zijn leer is niet exclusief maar “exemplarisch”.³⁵

V. De huidige hervorming van de studies van de wijsbegeerte

13. In haar zorg om de richtlijnen van de Kerk steeds krachtadiger te maken, met het oog op een grotere efficiëntie in de evangelisatie, ziet de Congregatie voor de Katholieke Opvoeding de noodzaak om enkele punten van de Apostolische Constitutie *Sapientia christiana* en van de *Ordinationes* van dit Dicasterie bij te tijd te brengen.³⁶ De huidige hervorming van de kerkelijke studies van de wijsbegeerte heeft als doel de kerkelijke Instituten van hoger onderwijs te helpen een bijdrage te leveren die aangepast is aan het kerkelijk en cultureel leven van onze tijd.

14. Het is opportuun een duidelijk onderscheid te maken tussen de studies van de kerkelijke Faculteiten van Wijsbegeerte en het wijsgerige traject dat integraal deel uitmaakt van de studies in een Faculteit van Theologie of in een Seminarie. Wanneer aan een instituut, waar zich zowel een kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte als een Faculteit van Theologie bevinden, de cursussen van wijsbegeerte welke deel uitmaken van de eerste vijfjarige cyclus van theologie, volgens hun eigen specificiteit en de geldende regels, zijn voltooid aan de Faculteit van Wijsbegeerte, is de autoriteit die het programma bepaalt de decaan van de Faculteit van Theologie. Hierbij respecteert hij de geldende regels en heeft hij oog voor de nauwe samenwerking met de Faculteit van Wijsbegeerte.

Dit wijsgerig traject, gericht op de theologische vorming en georganiseerd naar deze

eisen, laat niet toe een academische titel in de wijsbegeerte te behalen welke canoniek geldig is. Dit traject wordt besloten met een certificaat van de wijsgerige studies zonder waarde als academische titel en getuigt enkel – in overeenstemming met de nieuwe regels – van de gevolgde cursussen en de behaalde studiepunten in het gebied van de wijsgerige vorming.

15. De hervorming betreft drie gebieden:

a) De kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte

Bij de herstructurering van de drie cycli van de Faculteit van Wijsbegeerte³⁷ stelt de Apostolische Constitutie *Sapientia christiana* in 1979 voor de eerste cyclus een duur van twee jaar vast.³⁸ De ervaring van méér dan dertig jaar heeft geleidelijk tot het besef geleid dat, om de objectieven van de genoemde Apostolische Constitutie met betrekking tot de wijsbegeerte vollediger te realiseren en in het bijzonder om de student te laten komen “tot een hechte en samenhangende synthese van de leer”³⁹, drie jaren van vorming noodzakelijk zijn. In feite hebben een aantal Faculteiten en Instituten reeds het initiatief genomen om een vorming aan te bieden welke besloten wordt met het kerkelijke Baccalaureaat in de Wijsbegeerte na een periode van drie jaar. In deze context wordt nu vereist dat alle kerkelijke Faculteiten van Wijsbegeerte deelnemen aan de ontwikkeling van deze algemene, universitaire praktijk, ook wat betreft de duur van de academische graden, zodanig dat de driejarige periode van wijsgerige studies *conditio sine qua non* wordt om een eerste titel in de wijsbegeerte te verkrijgen welke academische erkend is.

De tweede cyclus blijft een periode van twee jaar specialisatie bevatten, waarna

vervolg van blz. 36

theologische commissie, *A la recherche d'une éthique universelle. Nouveau regard sur la loi naturelle*, 27 maart 2009.

30. Vgl. *Fides et ratio*, n. 72.

31. Vgl. Johannes Paulus II, Encycliek *Evangelium vitae* (25 maart 1995), AAS 87 (1995), 401-522, nn. 68-74 ; cf. *Deus caritas est*, n. 28.

32. Benedictus XVI, *Toespraak tot de Romeinse Curie voor de kerstwensen* (22 december 2005), OR (23 december 2005), 4-6.

33. Paulus VI, Apostolische Brief *Lumen Ecclesiae* (20 november 1974), AAS 66 (1974), 673-702, n. 10.

34. *Fides et ratio*, n. 44 ; vgl. Johannes Paulus II, *Toespraak tot de Pauselijke Universiteit Sint-Thomas van Aquino* (17 november 1979), OR (19-20 november 1979), 2-3, n. 6.

35. Johannes Paulus II, *Toespraak tot de deelnemers aan het internationaal thomistisch congres* (13 september 1980), OR (14 september 1980), 1-2, n. 2.

36. Vgl. *Sapientia christiana*, AAS 71 (1979), 469-499, art. 93.

37. Vgl. *Sapientia christiana*, art. 81 ; cf. Pius XI, Apostolische Constitutie *Deus scientiarum Dominus* (24 mei 1931), AAS 23 (1931), 241-262, art. 41-46.

het Licentiaat wordt uitgereikt. De derde cyclus voor het Doctoraat, van tenminste drie jaar, is voornamelijk gericht op hen die zich voorbereiden op onderwijs van hoger niveau, waarvan het onderzoek een wezenlijk element uitmaakt, ook om een solide basis te leggen voor het lesgeven.

b) *De wijsgerige vorming in de Faculteit van Theologie en in de Seminaries*

De duur van de wijsgerige vorming als integraal onderdeel van de studies van de theologie in de Faculteiten van Theologie of in de Seminaries wordt verduidelijkt. Zonder de eigen autonomie te verliezen, laat deze wijsgerige vorming, verricht met het oog op de theologische kennis⁴⁰, toe dat de student, die de juiste wijsgerige en theologische methodologie en hermeneutiek heeft verworven, op adequate wijze de specifiek theologische studies kan aanvaatten en aan het einde van de wijsgerig-theologische studies zijn eigen persoonlijk punt van synthese te bereiken.

Een overdreven mengeling van wijsgerige en theologische onderwerpen – of van onderwerpen van een andere aard – heeft bij de studenten tot gevolg dat er een gebrekkige vorming van de respectievelijke intellectuele ‘habitus’ ontstaat en een verwarring tussen de methodologieën van de verschillende disciplines en hun specifiek epistemologisch statuut. Om het groeiend risico van fideïsme af te wenden en zowel een instrumentalisering alsook een verbroekeling van de wijsbegeerte te vermijden is het ten zeerste wenselijk dat de cursussen van wijsbegeerte geconcentreerd worden in de eerste twee jaren van de wijsgerig-theologische vorming. Deze filosofiestudie in het kader van de theologie, zal gedurende deze twee jaren geïntegreerd worden met de inleidende theologische cursussen.

Alles wat betreft de duur, het aantal studiepunten en de inhoud van de studie van de wijsbegeerte zal ook toegepast worden in die landen waar de studie van de “wijsbegeerte” geïntegreerd wordt in het Baccalaureaatsprogramma van een hoger katholiek Instituut, buiten een kerkelijke Faculteit.

c) *De kwalificatie van het docentenkorps*

De zware verantwoordelijkheid een wijsgerige vorming voor de studenten te verzekeren vereist docenten die in het bezit zijn van academische graden, behaald aan kerkelijke Instituten (kerkelijke Faculteiten van Wijsbegeerte en van Theologie, en geaffilieerde en geaggregeerde Instituten) en een aangepaste wetenschappelijke voorbereiding die in staat is om op eigentijdse wijze het vruchtbare erfgoed van de christelijke traditie voor te stellen.⁴¹

16. Rekening houdend met deze verschillende vaststellingen worden de artikelen van de Apostolische Constitutie *Sapientia Christiana* en de betreffende *Ordinationes* van de Congregatie voor het Katholiek Onderwijs bij de tijd gebracht en wel betreffende

- het aantal jaren om het Baccalaureaat in de Wijsbegeerte te verkrijgen;
- de inhoud van de studies van de eerste cyclus van een kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte;
- de *cursus studiorum* van de wijsbegeerte welke integraal deel uitmaakt van de eerste cyclus van een Faculteit van Theologie of een Seminarie, of binnen een universitaire vorming (cf. boven, 15b);

38. Vgl. *Sapientia christiana*, art. 81a.

39. Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Toepassingsnormen van de Apostolische Constitutie Sapientia christiana* (29 april 1979), AAS 71 (1979), 500-521, art. 59, § 1.

40. Vgl. *Fides et ratio*, n. 77.

41. *Fides et ratio*, n. 105.

- de bepaling van enkele normen betreffende het docentencorps
- de affiliatie van een driejarige periode van wijsbegeerte

DEEL II

NORMEN VAN DE APOSTOLISCHE CONSTITUTIE *SAPIENTIA CHRISTIANA*

De delen van de Apostolische Constitutie *Sapientia Christiana* die ongewijzigd blijven worden in cursief weergegeven. De artikelen 72a, 81 en 83 worden hervormd als volgt:

Art. 72. a) [Curriculum van de studie van de Faculteit van Theologie]

Het curriculum van de studies van de Faculteit van Gewijde Godgeleerdheid omvat:

a) *een eerste inleiding die vijf jaar of tien semesters duurt, of drie jaar indien twee jaren filosofie vooraf worden vereist.*

De eerste twee jaren dienen hoofdzakelijk gewijd te zijn aan een solide wijsgerige vorming welke noodzakelijk is om op adequate wijze de studie van de theologie aan te vangen. Het Baccalaureaat, behaald in een kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte, vervangt de cursussen filosofie van de eerste cyclus in de theologische Faculteiten. Het Baccalaureaat in de Wijsbegeerte, behaald in een andere, niet-kerkelijke Faculteit vormt geen reden om een student volledig te dispensereren van de filosofische cursussen van de eerste cyclus in de theologische Faculteiten.

De theologische vakken moeten zo worden onderwezen dat een organische uiteenzet-

ting van geheel de katholieke leer wordt geboden, samen met een inleiding op de methode van wetenschappelijk theologisch onderzoek.

De cyclus wordt afgesloten met de academische graad van Baccalaureaat of een andere passende in de Statuten van de Faculteit vastgestelde academische graad.

Art. 81 [Curriculum van de studies in de kerkelijke Faculteiten van Filosofie]

Het studieplan van de faculteit van de wijsbegeerte moet omvatten:

a) *een eerste cyclus van de grondbeginselen waarin gedurende drie jaar of zes semesters een samenhangende uiteenzetting wordt gegeven van de verschillende onderdelen van de filosofie die over de wereld, de mens en God handelen, alsook van de geschiedenis van de filosofie, samen met een inleiding op de methode van het wetenschappelijk onderzoek;*

b) *een tweede cyclus van begonnen specialisatie, waarin gedurende twee jaar of vier semesters door bijzondere vakken en werkcolleges op een of ander onderdeel van de filosofie een diepere filosofische bezinning wordt ingebouwd;*

c) *een derde cyclus waarin gedurende een periode van tenminste drie jaren de filosofische rijpheid wordt bevorderd, in het bijzonder door het uitwerken van de doctorale dissertatie.*

Art. 83 [Vereiste diploma's van de studenten]

Om aan de eerste cyclus van de faculteit van de wijsbegeerte te kunnen worden ingeschreven moeten de voorafgaande stu-

dies overeenkomstig de norm van art. 32 van deze Apostolische Constitutie worden voltooid.

Indien een student die met succes de reguliere cursussen van wijsbegeerte heeft voltooid in de eerste cyclus van een Faculteit van de Theologie de wijsgerige studies wil voortzetten om het Baccalaureaat in een kerkelijke Faculteit van de Wijsbegeerte te behalen, dan dient men rekening te houden met de gevolgde cursussen gedurende de vermelde studies.

Toepassingsnormen [*Ordinationes*]

De delen van de *Ordinationes* van de Apostolische Constitutie *Sapientia Christiana* die ongewijzigd blijven worden in cursief weergegeven.

Art. 51. 1° a) [Het studiecurriculum van de Faculteit van Theologie]

De verplichte vakken zijn:

1° in de eerste cyclus:

a) – *de wijsgerige vakken die voor de theologie vereist zijn, vooral de systematische filosofie en de geschiedenis van de filosofie (antieke, middeleeuwse, moderne, hedendaagse). Het systematisch onderricht zal, naast een algemene inleiding, de belangrijkste delen van de filosofie moeten bevatten: 1) de metafysica (verstaan als filosofie van het zijn en natuurlijke theologie), 2) filosofie van de natuur, 3) filosofie van de mens, 4) morele en politieke filosofie, 5) logica en kenleer.*

- Niet inbegrepen de menswetenschappen, dienen de strikt wijsgerige vakken (cf. Ord. Art. 60, 1°a) tenminste 60% te bedragen

van het aantal studiepunten gedurende de eerste twee jaar. Elk jaar moet voorzien in een aantal studiepunten dat overeenkomt met één jaar van voltijdse, universitaire studie.

- Het is ten zeerste gewenst dat de cursussen van filosofie geconcentreerd worden in de twee eerste jaren van de filosofisch-theologische vorming. Deze filosofiestudie in het kader van de studie theologie zal gedurende deze twee jaren geïntegreerd worden met inleidende theologische cursussen.

Art. 52.

Tijdens de vijfjarige eerste cyclus van de grondbeginselen moet er goed voor worden gezorgd, dat alle vakken volgens zodanige volgorde, omvang en specifieke methode worden behandeld, dat zij harmonisch en doeltreffend samenwerken om de studenten een hecht, organisch en volledig onderricht in de theologie te geven waardoor zij toegelust worden om zowel de hogere studies voor te zetten als om bepaalde kerkelijke taken naar behoren uit te oefenen.

Art. 52 bis [Vereisten voor professoren van filosofie van de Faculteit van Theologie]

Het aantal professoren dat filosofie doceert moet minstens drie bedragen en zij dienen de vereiste wijsgerige titels te bezitten (cf. Ord. Art. 17 en 61, b). Zij dienen vast verbonden te zijn, dit wil zeggen voltijds gewijd aan het onderricht van de filosofie en aan het onderzoek in dit domein.

Art. 59 [De doeleinden van de kerkelijke Faculteit van de Wijsbegeerte]

§ 1. Het onderzoek en onderricht van de wijsbegeerte in een kerkelijke Faculteit van

de Wijsbegeerte moeten geworteld zijn in het "altijd geldige filosofische erfgoed"⁴² dat zich ontwikkeld heeft doorheen de geschiedenis, op bijzondere wijze rekening houdend met het werk van de heilige Thomas van Aquino. Tegelijkertijd dient de wijsbegeerte welke aan een kerkelijke Faculteit onderwezen wordt open te staan voor de bijdragen die de meest recente onderzoeken hebben geleverd en blijven leveren. De wijsheidsdimensie en de metafysische dimensie van de wijsbegeerte dienen onderstreept te worden.

§ 2. In de eerste cyclus *moet de wijsbegeerte zodanig onderwezen worden dat de studenten die het Baccalaureaat bereiken tot een hechte en samenhangende synthese van de leer komen, en verschillende wijsgerige systemen leren onderzoeken en beoordelen, en gewennen aan een persoonlijke filosofische bezinning.* Indien de studenten van de eerste cyclus van de theologische studies de cursussen van de eerste cyclus van de Faculteit van Wijsbegeerte volgen, dient men erop te letten dat de specificiteit van de inhoud en van het doel van elk vormingstraject gewaarborgd is. Aan het einde van de wijsgerige vorming wordt geen academische titel in de Wijsbegeerte verleend (cf. Sap. Chr. art. 72a), maar de studenten kunnen een certificaat vragen dat getuigt van de gevolgde cursussen en de behaalde studiepunten.

§ 3. De in de eerste cyclus opgedane vorming zal kunnen worden vervolmaakt in de volgende cyclus van beginnende specialisatie door middel van een grotere concentratie op een deel van de filosofie en een grotere toeleg van de student op de wijsgerige reflectie.

§ 4. Het is opportuun een duidelijk onderscheid te maken tussen de studies van de

kerkelijke Faculteiten van Wijsbegeerte en het wijsgerig traject dat een integraal deel uitmaakt van de studies aan een Faculteit van Theologie of aan een Seminarie. Wanneer aan een instituut, waar zich zowel een kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte als een Faculteit van Theologie bevinden, de cursussen van wijsbegeerte welke deel uitmaken van de eerste vijfjarige cyclus van theologie, volgens hun eigen specificiteit en de geldende regels, zijn voltooid aan de Faculteit van Wijsbegeerte, is de autoriteit die het programma bepaalt de decaan van de Faculteit van Theologie. Hierbij respecteert hij de geldende regels en heeft hij oog voor de nauwe samenwerking met de Faculteit van Wijsbegeerte.

Art. 60 [Curriculum van de studies van de kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte]

De verplichte cursussen in de verschillende cycli zijn:

1° *In de eerste cyclus:*

a) De fundamentele, verplichte vakken:

- een algemene inleiding die in het bijzonder er op gericht is de wijsheidsdimensie van de filosofie aan te tonen.

- de voornaamste filosofische vakken: 1) de metafysica (verstaan als filosofie van het zijn en natuurlijke theologie), 2) filosofie van de natuur, 3) filosofie van de mens, 4) morele en politieke filosofie, 5) logica en kenleer. Gezien het bijzondere belang van de metafysica dient aan dit vak een gepast aantal studiepunten te beantwoorden.

- De geschiedenis van de filosofie: antieke, middeleeuwse, moderne en hedendaagse. Het aandachtig onderzoek van de stromingen die een belangrijke invloed hebben

42. CIC, can. 251 en het Tweede Vaticaans Concilie, Decret *Optatam totius*, n. 15.

gehad, zal, in de mate van het mogelijke, begeleid worden door de lectuur van teksten van de belangrijkste auteurs. Zonodig zal men hieraan een studie van locale filosofieën toevoegen.

De fundamentele, verplichte vakken moeten minimaal 60% en maximaal 70% van de studiepunten van de eerste cyclus bedragen.

b) De verplichte, bijkomende vakken:

- De studie van de relatie tussen rede en christelijk geloof of tussen filosofie en theologie vanuit een systematisch en historisch standpunt, met aandacht voor het respecteren van zowel de autonomie van beide domeinen als ook van de band tussen beide.⁴³

- Het Latijn, zodanig dat de wijsgerige werken (in het bijzonder van christelijke auteurs) welke in deze taal gesteld zijn, begrepen kunnen worden. De kennis van het Latijn dient geverifieerd te worden in de periode van de eerste twee jaren.

- Een moderne taal, onderscheiden van de eigen moedertaal, waarvan de kennis geverifieerd dient te worden voorafgaand aan het einde van het derde jaar.

- Een inleiding tot de methodologie van de studie en het wetenschappelijk werk die in staat stelt tot het gebruik van de onderzoeksinstrumenten en de praktijk van het argumentatieve discours.

c) De vakken welke geheel optioneel zijn:

- elementen van literatuur en kunsten

- elementen van enkele menswetenschappen of enkele natuurwetenschappen (bij-

voorbeeld psychologie, sociologie, geschiedenis, biologie, fysica). Men dient er in het bijzonder op te letten dat een band wordt gelegd tussen de wetenschappen en de filosofie.

- enige andere optionele, wijsgerige vakken: bijvoorbeeld wetenschapsfilosofie, filosofie van de cultuur, filosofie van de kunst, filosofie van de techniek, taalfilosofie, rechtsfilosofie, godsdienstfilosofie.

2° In de tweede cyclus:

- *Bijzondere vakken die doelmatig over de verschillende secties moeten worden verdeeld overeenkomstig de verschillende specialisaties, met eigen oefeningen en werkcolleges, inclusief een schriftelijk werkstuk.*

- De studie of verdieping van het klassiek Grieks of van een tweede moderne taal, naast de reeds vereiste moderne taal in de eerste cyclus of de verdieping van deze laatste.

3° In de derde cyclus:

De statuten van de Faculteit bepalen of en welke bijzondere vakken, met oefeningen en werkcolleges, moeten worden onderwezen. De studie van een laatste taal of de verdieping van één van de talen welke reeds voordien bestudeerd werden.

Art. 61 [Docenten van de kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte]

a) De Faculteit dient ten minste zeven gekwalificeerde docenten vast aan zich te verbinden, zodanig dat zij het onderricht van elk verplicht, fundamenteel vak kunnen verzekeren (cf. *Ord.* Art. 60, 1°; Art. 45, § a, b).

43. Vgl. *Fides et ratio*, n. 75, waarin de theorie van de zogenaamde 'afgescheiden' filosofie wordt verworpen welke een niet-legitieme autarkie van denken opeist - maar op deze plaats wordt ook opnieuw een zekere onafhankelijkheid bevestigd: "We zien hier het legitieme streven van de wijsbegeerte om een *autonome* onderneming te zijn, die gehoorzaamt aan haar eigen wetten en alleen de krachten van de rede gebruikt."

In het bijzonder dienen er in de eerste cyclus ten minste vijf vast verbonden docenten te zijn, verdeeld op de volgende wijze: één in de metafysica, één in de natuurfilosofie, één in de filosofie van de mens, één in de morele en politieke filosofie, één in de logica en kenleer.

Voor de andere verplichte en optionele vakken kan de Faculteit hulp vragen aan andere docenten.

b) Een docent is geschikt om onderricht geven in een kerkelijke instelling indien hij de vereiste academische graden bezit van een kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte (cf. *Ord.*, Art. 17).

c) Indien de docent noch in het bezit is van een canonic Doctoraat noch van een canonic Licentiaat kan hij alleen aanvaard worden als vast verbonden professor op voorwaarde dat zijn wijsgerige vorming zowel qua inhoud als qua methode overeenkomt met de vorming zoals deze wordt voorgestaan aan een kerkelijke Faculteit. Bij de beoordeling van kandidaten voor het onderricht aan een kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte zal men rekening dienen te houden met: de noodzakelijke competentie op het gebied van de hun toevertrouwde materie; een gepaste openheid voor het geheel van de kennis; de overeenstemming van hun publicaties en hun onderwijsactiviteiten met de waarheid zoals deze wordt onderwezen door het geloof; een voldoende kennis van de harmonieuze relatie tussen geloof en rede.

d) Het is noodzakelijk om te garanderen dat een kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte altijd een meerderheid van vast verbonden docenten heeft die in het bezit zijn van een kerkelijk Doctoraat in de Wijsbegeerte of van een kerkelijk Licen-

tiaat in een gewijde wetenschap in combinatie met een Doctoraat in de Wijsbegeerte dat verkregen is aan een niet-kerkelijke Universiteit.

Art. 62 [Enkele bijzondere normen voor de kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte en de geaffilieerde Instituten]

In het algemeen is het noodzakelijk dat een student het kerkelijk Baccalaureaat in de Wijsbegeerte heeft behaald om toegelaten te worden tot de tweede cyclus van de wijsbegeerte.

Indien een student wijsbegeerte heeft gestudeerd in een niet-kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte aan een katholieke Universiteit of aan een ander Instituut van Hogere Studies, kan hij slechts worden toegelaten tot de tweede cyclus na door middel van een examen te hebben aangetoond dat zijn voorbereiding in overeenstemming is met de voorbereiding zoals deze wordt gegeven aan een kerkelijke Faculteit van Wijsbegeerte en na eventuele lacunes te hebben ingevuld wat betreft de jaren en het studieplan zoals dit voorzien is in de eerste cyclus op basis van de huidige *Ordinationes*. De keuze van de cursussen dient een synthese van de onderwezen materies te bevorderen (cf. *Sap. Chr.* Art. 81,a). Aan het einde van deze aanvullende studies zal de student tot de tweede cyclus worden toegelaten, zonder het kerkelijk Baccalaureaat in de Wijsbegeerte te ontvangen.

Art. 62 bis [Aanpassing van de normen van filosofische affiliatie en aggregatie]

§ 1. Gezien de hervorming van de eerste cyclus van drie jaren van de kerkelijke studie van de wijsbegeerte, welke besloten wordt met het Baccalaureaat in de Wijs-

begeerte, moet de filosofische affiliatie in overeenstemming zijn met hetgeen bepaald is voor de eerste cyclus, zowel wat betreft het aantal jaren als wat betreft het studieprogramma (cf. *Ord.* Art. 60, 1°); het aantal vast verbonden docenten in een geaffilieerd filosofisch instituut dient minstens vijf, met de vereiste kwalificaties, te bedragen (cf. *Ord.* Art. 61).

§ 2. Gezien de hervorming van de tweede cyclus van twee jaren van de kerkelijke studie van de Wijsbegeerte, welke besloten wordt met het Licentiaat in de Wijsbegeerte, moet het filosofische pakket in overeenstemming zijn met wat bepaald is voor de eerste en tweede cyclus, zowel wat betreft het aantal jaren als wat betreft het studieprogramma (cf. *Sap. chr.* Art. 72 a en b; *Ord.* Art. 60; het aantal vast verbonden docenten in een geaggregeerd filosofisch instituut dient minstens zes, met de vereiste kwalificaties, te bedragen (cf. *Ord.* Art. 61).

[Aanpassing van de normen met betrekking tot het filosofie-programma als onderdeel van de eerste cyclus van een geaffilieerd Instituut in de theologie]

§ 3. Gezien de hervorming van het filosofie-programma als onderdeel van de eerste filosofisch-theologische cyclus, welke besloten wordt met het Baccalaureaat in de Theologie, moet de wijsgerige vorming aan een geaffilieerd Instituut in de theologie in overeenstemming zijn met wat bepaald is betreffende het studieprogramma (cf. *Ord.* 51, 1°); het aantal vast aangestelde filosofiedocenten moet minstens twee bedragen.

Overgangsnormen

Art. 65. Met het van kracht worden van het huidige Decreet zijn de artikelen 72, 81

en 83 van de Apostolische Constitutie *Sapientia christiana* en de artikelen 51, 52, 59, 60, 61 en 62 van de *Ordinationes* vervallen.

Art. 66. Alle academische, kerkelijke Instituten van theologie en filosofie dienen zich aan te passen aan het huidige Decreet met ingang van het academisch jaar 2012-2013.

Wat door dit decreet is bepaald, heeft paus Benedictus XVI, in een recentelijk aan onderstaande kardinaal Prefect verleende audiëntie, bekrachtigd en vastgesteld en de herziening van de artikelen 72, 81 en 83 van de Apostolische Constitutie *Sapientia christiana* 'in forma specifica' goedgekeurd, niettegenstaande welke tegenovergestelde bepaling ook, en heeft hij de bekendmaking ervan bevolen.

Gegeven te Rome, vanuit de gebouwen van dezelfde Congregatie, in herdenking van de heilige Thomas van Aquino, 28 januari A.D. 2011.

Zenon kardinaal Grochowski
Prefect

Ioannes Ludovicus Brugùes O.P.
Secretaris

Bron: *Decreto di Riforma degli studi ecclesiastici di Filosofia*, Congregatie voor de Katholieke Vorming. ISBN 978-88-209-8529-5

© Copyright 2011 – Libreria Editrice Vaticana/
Secretariaat RK Kerk in Nederland

Vertaling: drs. J. Vijgen